Introduktion för VFU-handledare HT21

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till?*

Handlednings idé i VFU sammanhang

- Handledning är en interaktionell läroprocess mellan handledaren och handledd med syftet att (Killén, 2008):
  - ✓stärka den handleddes professionella och personliga identitet
  - ✓sätta igång och bevara professionella och personliga utvecklingsprocesser med avseende på att öka den handleddes självkännedom och kompetens i yrkesutövningen

Handlednings idé i VFU sammanhang (forts.)

- Processen sker i dialog och genom att frågor som uppmanar till dialog, ställs
- Synen på den handledde som kapabelt att komma fram till kloka beslut är grundbulten i handlednings idé
- Processen pågår under en fyra månaders tid och leds av en erfaren yrkesutövare
  - ✓det är underförstått att handledaren inte alltid har nyckeln till lösningen, men är den som vägleder den handledde mot förbättring

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till?*

Delmål i handledningen (Killén, 2008)

- ❖Utveckla förmågan att iaktta, reflektera och förstå (analysera) psykosociala, socioekonomiska, socialmedicinska och kulturella förhållanden, problem, resurser och mellanmänskliga processer
- ❖Utveckla relationskompetens, professionsetiska attityder, inlevelse och förebyggande och problemlösande färdigheter
- ❖ Utveckla yrkesidentitet

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till? (forts.)*

- Med andra ord så ska handledningen bidra till att studenten:
  - ✓får kunskap i metodiskt arbete
  - ✓integrerar professionens grundkunskaper
  - ✓ökar sin självkännedom
  - ✓integrerar professionella och etiska principer
  - ✓utvecklar sin yrkesidentitet
- Ett centralt verktyg i handledningen är reflektion
  - reflektionen ska hjälpa studenten att skapa sin egen väg

Det är vanligt att skilja mellan...

Klient- och metodorienterad handledning och processorienterad handledning

Klientorienterad handledning

- Fokuserar på klienten och hens nätverk – vilka behov av stöd/ service som finns och vilka resurser klienten har att själv tillgodose sina behov
  - ➢ i denna handledning stimuleras den handledde att medvetandegöra och formulera sina observationer
  - ➢ handledningen handlar om att systematisera observationerna genom att relatera dem till varandra och belysa dem med den teoretiska kunskap som studenten tillägnat sig under utbildningen

Metodorienterad handledning

- Fokuserar på vad den handledde gör och kan göra – vilka behov av stöd som finns hos den handledde för att bli en skicklig yrkesutövare
  - ➢ denna handledning ger möjlighet att lära ut metoder och tekniker
  - ➢ etiska överväganden och dilemman är också centrala i den metodorienterade handledningen

Processorienterad handledning

- Fokuserar främst på den handledde själv, dvs på sitt sätt att vara och sitt agerande i handlingssituationen
  - ➢ genom att lära den handledde förstå processer och skeenden inklusive sitt eget agerande i handlingssituationen
  - ➢ samt genom att bli mer medveten om hur föreställningar om klienten och klientens egen livshistoria kan påverka mötet och relation till klienten

Processorienterad handledning *(forts.)*

- Fokuserar även på att lära den handledde förstå VFU-verksamhetens sammanhang och bilda sig en helhetsuppfattning
- Denna handledningsform ska ses som komplement till den kontinuerliga kontakten mellan handledaren och den handledde
  - ➢ och används för att planera och synliggöra den handleddes läroprocess
  - ➢ och används även för att ge den handledde möjlighet till nya perspektiv på sin kommande yrkesroll genom att bearbeta egna tankar, upplevelser och reaktioner

ÖVNING: *Ett handledande förhållningssätt respektive handleddes förhållningssätt kännetecknas av...*

I samtalsgrupperna diskutera det som du tror borde kännetecknas ett handledande förhållningssätt respektive ett handleddes förhållningssätt

Förhållningssätt i en handledningssituation

Ur ett handledande perspektiv:

- ✓ Att vara vägledande och målinriktad
- ✓ Att vara nyfiken på vad som hande inne i den handleddes ”inre värld”
- ✓ Att hjälpa till att strukturera
- ✓ Öppenhet och en tillåtande hållning
- ✓ Stödjande
- ✓ Att bekräfta studenten – genom att visa att man ser och lyssnar på studenten

Ur den handleddes perspektiv:

- ✓ Viljan att utvecklas
- ✓ Modet att möta och tro på sig själv
- ✓ Våga visa initiativ
- ✓ Visa egen drivkraft
- ✓ Att vara nyfiken
- ✓ Att resonera sig fram till och vara tydlig med vad man vill få ut av handledning

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till? (forts.)*

Viktigast i handledning

- Det finns ett uttalat växelspel mellan metod-, klient- och process-orienterad handledning; inget kan uteslutas
- Men i VFU-sammanhang är det väsentligt att betona tydligt att huvudmålet för handledning är att ge den handledde processinriktat stöd i att utveckla sitt förhållnings-sätt (i förhållande till VFU-roll)
  - huvudmålet är alltså att öka den handleddes självkännedom och kompetens i yrkesutövning – personligt karaktärsdrag/personlig profil har givetvis stort betydelse för hur kompetensen fungerar i praktiken (Illeris 2013)
  - handledning ska därför fokusera på det som hände in i den handleddes ”inre värld” och hur den handled-des unika karaktärsdrag, känslor och livserfarenheter påverkar i mötet med klienten

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till? (forts.)*

Viktigast i handledning *(forts.)*

- Med andra ord så är målet att uppnå professionell hållning viktigare än att lära sig tekniker! (Cajvert 1998/2013)
  - Professionell hållning = ”ständig strävan efter att i yrkesutövandet styras av det som gagnar patienten på kort och lång sikt, av patientens legitima behov, inte av de egna behoven, känslorna och impulserna” (Holm 2009)

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till? (forts.)*

Viktigast i handledning *(forts.)*

- God handledning främjar givetvis den handleddes personliga och professionella utveckling
  - professionell utveckling bidrar dels till att kunna uppnå en professionell hållning
  - dels till att kunna integrera de teoretiska kuskaperna med praktikbaserade erfarenheter,
  - dels till att kunna forma nya tankar och perspektiv
- Självklart måste det finnas tid och möjlighet till reflektion, både till att reflektera *i handling* och till att reflek-tera *efter uppkommen situation och handling/lösning* (Schön 1983)
- Ett bra reflektionsarbete skapar utrym-me där den handledde granskar, korrigerar, ifrågesätter och framförallt problematiserar kring givna ramar, påståenden och sanningar
  - egna handlingar och föreställningar värdesätts och problematiseras, egna och andras erfarenheter synliggörs/problem-atiseras, etiska ställningstaganden

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till? (forts.)*

Viktigast i handledning *(forts.)*

- Med inplanering av processorienterad handledning är det alltid bra att ha en grundstruktur för varje tillfälle

  - T ex:

    1. Stämma av hur studenten mår och veckan varit (*inte för lång tid om det inte behövs*),
    2. Det planerade och förberedda innehållet
    3. Stämma av planering – förberedelser till nästa handledningstillfälle, kommande veckas praktiska innehåll

Handledning och professionsutveckling under VFU – *hur går det till? (forts.)*

Några exempel på arbetsformer/verktyg i handledning (se Killén, kap.5)

- Arbete med journaler och annan skriftlig dokumentation
- Observationsreferat – *obligatoriskt för student under VFU*
- Processbeskrivande samtals-referat – *obligatoriskt för student under VFU*
- Dagbok – *obligatoriskt för student under VFU*
- Loggbok – *obligatoriskt för student under VFU*
- Litteratur
- Direkt handledning
- Rollspel
- Arbetsdelning

Att vara handledare respektive student under handledning

Handledarens roll

- ✓ Administrativ funktion – se till att arbetsuppgifter utförda korrekt
- ✓ Pedagogisk funktion – öka kunskapen om sociala problem och resurser, hjälpa den handledde formulera egna observationer o bedömningar
- ✓ Hjälpande funktion – känslomässigt stöd, psykosociala förståelse och relationskompetens
- ✓ Bedömande funktion – bedömning av studentens inlärning och utveck-ling under placering i dialog med student

Studentens roll

- ✓ Att ansvara för planering av sin verksamhetsförlagd utbildning i VFU-studieplan
- ✓ Gradvis ta ett ökat ansvar för sitt praktikutförande; genom att gå från ***observation → till att prova på → och reflektera kring*** olika aspekter av, och arbetsuppgifter i, socialt arbete
- ✓ Att ta fram en översiktlig plan för handledning i VFU-studieplan
- ✓ Att hålla sig till rollen som student – agerar inte självständigt

Tre VFU-faser:

- Inledningsfas/Introduktionstid: *kort period (ca 3 veckor)*, studenten orientera sig i verksamheten, planera VFU, göra VFU-plan, presentera verksamheten för sina studiekamrater vid seminarium på högskolan
- Mellanfas/Arbetstid: *lång period (8-10 veckor)*, mittutvärdering i mitten av perioden, VFU-besök från högskolan, under denna fas pågår *tre handlednings- och professionsutvecklingsfaser* (se Killén 2008, kap. 6)
- Slutfas/Avslutningstid: *kort period (ca 3 veckor),* avsluta kontakter, praktiska uppgifter och handledning, slututvärdering

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se